

דכתיב באש, ושל מתכת לא מקרי אש ונפ"ל בפסחים (ע"ה) מריבויא דתשרף, וע"ז ודאי יפול המסתכל ברשת הצדוקים. וכעין זה אמר רב הונא בפרק יש נוחלין (קט"ו:) כל האומר תירש בת עם בת הבן אפילו נשיא כו' אין שומעין לו שאינן אלא מעשה צדוקין פירוש אפילו לתקנה וסייג, כיון שמחזקין בזה הצדוקים אין שומעין, ואף ע"פ שתקנו שבת הבן לא תירש במקום אחין בשבת בנימין זה בדבר שהצדוקים מודין בו, וכמו שפירשו בתוספות שם ע"י"ש.

נ"ג ע"א מתניתין אלו הן הנסקלים כו' והמקלל אביו ואמו והבא על נערה המאורסה. נשאלתי מדוע תני הבא על נערה כו' בסיפא ולא תני ברישא גבי ביאות אסורות, ואי משום דסקילה דילה בפ' תצא כתיבא אם כן אמאי תני בסיפא בן סו"מ הא איהו קדים בפרשה. ונראה מזה סעד למה שהביא בתוספות רא"ש (סוף פרק ד' אחין) דהר"מ מרוטנבורג סובר דבנערה המאורסה ליכא כרת רק סקילה לחודא לכן לא כייל לה בהדי בא על אמו אשת אביו ובהמה דבהנהו איכא כרת ואיכא קרבן, אבל בהנך מקלל אביו ואמו מסית ליכא כרת וקרבן לכן תני בהדיהו, ויעוין בשו"ת רבינו חיים אור זרוע שכתב שר"מ חזר בו, ולפי זה היה סעד גדול לסברתו הראשונה.

אמנם שיטת הירושלמי (פ"ז הי"א) דבמקלל אביו ואמו איכא כרת משום דכתיב בפרשה דכריתות בפרשה קדושים אצל עריות לכן קאי כרת גם עליה, וזה דלא כדברי תוספות כתובות (ל"ז:) ד"ה מיתות קלות יח, ובכל זה ליכא קרבן גבי מקלל הואיל ואין בו מעשה, ועיין תורת כהנים (פרק א') דממעטו מועשה. יתכן דתני ליה להראות דבמקלל הוי כרת כמו בנערה מאורסה דסמיך מקלל אביו לכי ינאף את אשת רעהו, ודוק היטב.

ופשוט דקיי"ל דנערה ארוסה בת כהן בסקילה אף דאביה מחללת לא עדיף ממקלל אביו.

ירושלמי פ"ז ה"ה דודתו לצורך יצאת למעט את אשת אחיו מאמו מ"ט נאמר כאן דודתו ונאמר להלן או דודו כו' מה דודו שנאמר כו' באחי אביו מאביו כו' אף דודתו כו' אף אשת אחיו למד מדודתו כו', [פירוש דיליף אשת אחיו מאשת אחי

(יח) ע"י לקמן דף ס"ו ע"א ד"ה וחידוש.

אביו] עד כדון כו' עקיבא כו' ישמעאל תני ר"ש כו' נדה היא כו' שיש לה היתר כו', ופירוש פשוט דבחדושי (פרק קמא הלכה ב') קאמר עד כדון כו' עקיבא דאית ליה למד מלמד כו' ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד וכן קאמר ביבמות פרק נושאין על האנוסה על גז"ש דהנה הנה כו' ועיין ש"ק שם, וכן כאן הפירוש דהוי למד מלמד דודתו מדודו דגאולת קרובים ואשת אחיו מדודתו, ופשוט.

שם באותו הלכה בסופו, רחב"א בשם רב כהנא הנוטע בשבת חייב משום זורע ר"ז אומר זומר כנוטע ע"ד כו' כו' הכל היה בכלל זריעה ויצאת זמירה להחמיר על עצמה מפני שיצאת זמירה להחמיר על עצמה את פוטרו משום זורע הוי ל"ש נטע וזמר בשבת בין ע"ד דכהנא בין ע"ד דר"ז חייב שתיים. והנה תמוה מאד דמחייב על אב ותולדה, והלא הזורע ונוטע אינו חייב אלא אחת, ולהדיא אמר לעיל חפר חרש נעץ אינו חייב אלא אחת, ותו מאי שייכה הך שמעתתא לכאן, דבשבת אינה סדורה כלל אצל הך דלעיל. והקרוב עדה במסכת שבת כתב להגיה משום קוצר והאריך, ועוד דבשבת מייתי קודם אחד הזורע ואחד הנוטע ואחד המברך כו' חייב משום זורע, ולסוף מייתי הך דאמר רחב"א בשם כהנא מאי חידש על הברייתא.

אולם האמת יורה דרכו דבשביעית מיירי סוגיין לעיל פלוגתייהו בחרישה, וע"ז פליגי אמר כאן בשם כהנא הנוטע [בשביעית] חייב משום זורע, פירוש דכתיב שדך לא תזרע, ר"ז אומר זומר [שכתיב וכרמך לא תזמור] כנוטע, נטע וזמר [בשביעית] ע"ד דכהנא חייב שתיים, פירוש שתי מלקיות משום שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור, ע"ד דר"ז אינו חייב אלא אחת, פירוש זמירה, ופריך כלום אמר ר"ז אלא זומר כנוטע, פירוש שזומר כנוטע, הכל היה בכלל זריעה ויצאת זמירה להחמיר ע"ע כו', פירוש דכתיב עוד הפעם לא תזמור אף דהוי בכלל לא תזרע להחמיר לחייבו משום לאו בפני עצמו, דילמא נוטע כזומר, פירוש ודאי נוטע הוא כזורע הוי לא שניא נטע וזמר בשביעית חייב שתיים לכו"ע, דע"ז לא פליג ר' זעירא דנוטע כזורע, וברור בס"ד.

והנה אם סבר כהנא ור"ז כמ"ד לוקין על חרישה בשביעית, לא נקיט הגמרא חרש וזמר דחייב

ובצירה שמא ללאו יתירא כו', ולא העירו מירושלמי
כלל דמתנגד להם, ודוק.

והנה מה שכתבתי לפרש דלמ"ד לוקין על חרישה
בשביעית, אם חרש וזמר או חרש וזרע, באמת
תליא בהך שמסתפק הירושלמי לעיל אם שני דברים
שיצאו מן הכלל חולקין, דר' אליעזר דסבר דלוקין על
חרישה סבר דשני דברים מלמדין רק אינן חולקין וכן
סבר כל סתמא דירושלמי, ור' ישמעאל סבר דשני
דברים חולקים את הכלל, ופליאה על הרמב"ן ז"ל,
ואינו כעת ת"י.

והא דקאמר בירושלמי נזיר (פ"ו הלכה א') וכא
חרצין וזגין בכלל היו ויצאו מן הכלל ויחלקו
הוא כר' ישמעאל דשני דברים שיצאו חולקין הכלל,
ועיין במסכת שבת (ע'). ועדיין אני אומר על החרישה
ועל הקצירה חייב שתים כו', והיינו משום דשני
דברים שיצאו מן הכלל אין חולקין וערש"י ותוספות
שמה, ודוק בזה כי קצרתי, ואכמ"ל.

וראיתי שהפ"מ העיר מהך דשבת במראה הפנים,
אך מה שכתב בענין ב' כתובים הוא תמוה
דהכא הוי ג' כתובים זריעה וזמירה ובצירה ולר"י
ג"כ אין מלמדין, וצ"ל דהכא מיירי ללמד על הכלל
וזה ענין אחר הוי, ועיין במכילתין (ס"ז) וכ"ז צ"ע
עוד לעת הפנאי איה"ש. אח"ז הגיע לידי פי' הר"א
פולדא וראיתי בכלאים הגיה "בשביעית" כמו"ש.

שם ה"ו ר"י בעי הבא על אמו מהו שיהא חייב
עליה משום אשת איש, תא חמי אילו אחר
בא עליה חייב משום א"א בנה לא כ"ש, התיב ר"י
הרי חורגה חייב עליה משום אשת איש ובנה אינו
חייב עליה. ועיין מראה הפנים שעמד דלעיל בריש
הסוגיא קאמר ויתרו בו משום אשת איש, אמר ר"א
תפתר בפנויה. ויתכן לומר דכבר הביאו האחרונים
שיטת המהרי"ט בחידושו לקידושין (ע"ח) דאם התרו
משום אחת בלבד חייב אף אם אין איסור חל על
איסור, וכבר תמה עליו הפתח הבית (סי' ט"ז) מכמה
סוגיות מהאוכל נבילה ביוהכ"פ דנבילה אין חיוב
חטאת, ומהך דהויד בשבת ושגג ביוהכ"פ, ומפסחים
גבי שאינו משום כל תאכל חמץ, ועוד פליאות רבות.
אולם גבי איסור מוסיף מסתברין דבריו, דכיון שחייב
אחר ע"ז, שוב איהו נמי חייב אף למ"ד אין איסור
הל על איסור במוסיף ג"כ, היכי דלא התרו בו רק

שתים, דכבר פירש הרמב"ן [הובא בשעה"מ הלכות
שמיטה] במכות, דחייב משום זורע בשביעית ואמאי
לא נקיט חורש בשביעית, ותירץ דאין חילוק מלאכות
לשביעית כמו ליו"ט, והיינו חרישה דנפ"ל מקרא
דושבתה הארץ ומריבויה דשדך לא והוי ממש כמו
מלאכות דיו"ט דחד לאו כתיב בהו, אבל נוטע וזמר
דזה מלאו דשדך לא תזרע וזה מכרמך לא תזמר א"כ
הוי שמות מוחלקין, הוי כמו אלמנה שהיא גרושה
דחייב משום שני שמות, ואם קשה אמאי אינו חייב
על זמירה לחודה שתים משום זורע ומשום זומר זה
אין סברא, דגדולה מזו מצאנו בריש מועד קטן דמנכש
דעושה שתי פעולות חרישה וזריעה בשבת אינו חייב
אלא אחד כ"ש הכא דזה ענין חד הוא [ויש לעיין בזה
בספר המצות לרמב"ם בעיקר זה ומכאן ראה עצומה
להרמב"ם דלהרמב"ן ילקה שתים, ודוק] הן דזה לא
דמי, דכאן משום שני שמות ותמן שניהן משום חד לאו
דלא תעשה מלאכה.

אולם דע, דנראה דסברי כר' יוחנן דאמר אין לוקין
על חרישה בשביעית, ובירושלמי אמר טעמא
דלית ליה דבר שיצא מן הכלל היכי שכלל הוא בעשה
ופרט בל"ת. א"כ חרישה לא ידעינן, אבל זריעה
ובצירה ותולדותיהם ודאי חייב, לכן מחייבי בנוטע
משום זורע, אבל אנן קי"ל לדינא מטעמא דרבא
דאמר זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה כו'
אהגי תולדות מחייב אאחרינא לא מחייב, לכן אף
אנטיעה אינו לוקה כמו דאינו לוקה על חרישה, וכן
מוכח דעת התוספות ר"ה (י'): ד"ה שלשים, דבנטיעה
ליכא איסור דבר תורה וכן פסק רמב"ם ז"ל דנוטע
בשביעית אינו לוקה, ופשוט.

ואף לשיטת הירושלמי נראה דתולדות אינו לוקה
בשביעית, רק אנטיעה וזמירה ג"כ בכלל זורע
כמו שכתב רבינו משה בהלכות שבת (פ"ז ה"א) שהזורע
ונוטע וזמר כולן אב אחד הן. שכל אחד נקרא אב רק
אב אחד הן, וכן קוצר ובוצר, אבל תולש תולדה דקוצר,
ומשקה צמחין תולדות זורע, וזה מסתבר דודאי תולדות
אצל שביעית לא אגמרן רק מה שכולן נכללין באב
אחד ע"ז סבר דלוקה, אבל לדידן דנפ"ל הני אסר
רחמנא א"כ אינו לוקה כלל לבד הני, וברור בס"ד.
וראיתי להתוספות מועד קטן (ג'). ד"ה אין דנין, ואם
נפשך לומר דמ"ד לוקה אמאי כתב רחמנא זמירה

משום איסור השני, וא"כ כאן מיירי בחטאות דהוה שוגג ^{ואינו חייב} חטאת משום אמו וא"א, שוב לא חל אף איסור אשת איש דהוי איסור מוסף, אע"ג דאחר חייב משום אשת איש בחטאת איהו דחייב משום אמו אינו חייב משום א"א, אבל לעיל הא קאי אם לא התרו בו רק משם אחד דלוקה היינו נסקל, ע"ז קאמר דאם לא התרו בו רק משום אשת איש לחודא ודאי דנהרג, דאין סברא לומר דאחר יהא נהרג ואיהו לא יהא נהרג, ובפרט למ"ד דאיסור חמור חל על קל, וכן הוא שיטת הירושלמי ^{אוצר החכמה} לקמן בכלתו וא"א, וודאי מסתבר דברי המהרי"ט דכיון דלא התרו בו רק משום חד איהו הוי החומר וגידון עליו, וזה סברא נפלאה מאד למבין, וברור.

ואחרי כותבי זה ראיתי למהרי"ט ונראה כי כונתי האמת להצדיק את הצדיק, דאיהו קא מקשה דאמאי חייל איסור זונה על אחותו, הא אמרן לעיל דאין איסור חע"א דאחותו, וזהו דרבנן מודו דאין איסור קל על איסור חמור, וע"ז תירץ דכיון דאתרו בו משום אלמנה לחוד לוקה, וכונתו דהשתא הוי החומר דלענין איסורים חיילי שניהן דהראיה אם פקעא חדא חיילא אידך כדאמר יבמות (ל"ב) רק דאין הב"ד יכולים לחייב שנים, וכיון דלא התרו בו רק אחד איהו הוי כאיסור חמור דמשום איסורו ילקה שאתרו בו ומשום אחותו לא ילקה שלא התרו בו, וכל הנך סוגיות המה או ר"ש דסובר גבילה לא חל יוהכ"פ עלי' אע"ג דהוי חומר על קל, או רבי יוסי דסבר דאשת איש ונעשית חמותו נידון בויקה ראשונה אע"ג דחמותו בשריפה, וזה ברור בסברא, ונפלא בטעמו, דוק בפסחים ובחולין ולקמן (פ"א), ויש בזה לפלפל ולסלסל, ואין להאריך יט).

שם ריב"י הבא על אחותו אינו חייב עליה אלא משום אחד בלבד וכן הבא על כלתו, כן כתוב

יט) ע"י לקמן דף ע"ה ע"ב בבאורי ירושלמי ד"ה שם תמן אמרין.

כ) דף ג"ד ע"א, ור' יהודה הוא מבע"ל משום אשת אב אתה מחייבו וא"א מחייבו משום אשת איש. ע"י משך חכמה פ' אחרי עה"פ ערות אשת אביך.

שם תוס' ד"ה לומר לך, וא"ת כו'. ע"י או"ש הל' אישות פ"א ה"ו, ד"ה ובוה מתבאר.

שם ע"ב גמ', בין לר' אבהו בין לאביי לר' ישמעאל חייב ג' כו'. ע"י או"ש הל' שגגות פ"ה ה"ג.

בתוספתא. והפירוש האמיתי דריב"י סבר דאינו חייב משום בת אשת אביו דבלאו דאחותך בת אביך מולדת בית היא כמו שכתב רמב"ם דמולדת בית ע"י נשואין קאמר, ולכן קאמר דכמו כן בכלתו דכתיב ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה כו' ג"כ אינו לוקה על שני שמות, שם כלתו ושם אשת בנו רק משום כלתו לחודיה נכמו דבאמת בתלמודין פריך לה ולחייב משום אשת בנו, ומאי דמשני אביי משום היא, דביבמות קא מפרש טעמא דר"י בר"י משום היא, אולם לשיטת הירושלמי מוכרח לפרש עפ"י סברא שכתבתי בס"ד. ולירושלמי הטעם נראה דבהא גם חכמים לא פליגי דבאחותו מצאנו אחותו מולדת חוץ שאין עליה שם בת אשת אביו, ובכלתו לא מצאנו כלתו שאיננה אשת בנו, ולומר לאחר מיתת בנו איננה אשת בנו זה לא מסתבר דבאשת אב גם לאחר מיתתו חייב משום אשת אב כן באשת בנו מיקריא אחר מיתת הבן, וכיון ששניהן לא יצויר זה בלא זה אינו חייב אלא אחת, וזה ברור בס"ד, ובגמרא דילן אמר טעמא משום דכתיב היא כפירוש רש"י דמש"ה אינו חייב באשת בנו, ודוק.

שם אתיא דריב"י בשיטת ר' יהודא אביו, כמה דר' יהודא תופס שם ראשון, פירוש הראשון הנזכר בכתוב כמו אמו שנזכר אזהרתה קודם לאשת אב, כן ריב"י תופס שם ראשון פירוש הראשון הנזכר שהוא אחותו דכתיב קודם בת אשת אביו, וזה פשוט, ומה דדריש ר' יוסי ב"י ביבמות "אחותך" ו"היא" לשני דרשות, היינו דהו"ל למיכתב מולדת אביך היא אבל אמך או ערות אחיך היא למעט אתו דכן דרך הקרא, אבל כאן ע"כ אחותך לרבות, דמדרכי הלשון הו"מ למיכתב מולדת אביך היא, וז"פ, ולחנם תמה המשנה למלך (פ"ב מהלכות א"ב כ).

נ"ד ע"ב רב סבר כל דאיתיה בשוכב איתיה בנשכב כו' תניא כותיה דרב זכר בן תשע שנים ויום אחד וכו'. נסתפקתי, אם כן הא דקיי"ל (בעמוד א') בא על אחי אביו חייב שתים, צ"ל דהרובע לאחי אביו אף ע"ג דאחי אביו אינו רק בן ג' שנים יתחייב בן אחיו, דכאן אדרבה בעי שיהא כאשת אחי אביו, וזה הספק אינו רק לקרבן דמיתה לא כתיב בהו, ומהירושלמי (פרק ד' מיתות ה"ו) דקאמר כל שם זכור אחד הוא אין ראיה ווצ"ע בזה, ומסתימת הפוסקים